

คำวินิจฉัยของ พลตำรวจเอก สุรธรรม สุวรรณเวช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒๑/๒๕๕๖

วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ กรณีพระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

สรุปข้อเท็จจริง

๑. ข้อเท็จจริงและเหตุผลของผู้ร้อง

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ยื่นคำร้องโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๘ ว่าพระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงและเอกสารประกอบขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

๑. ผู้ร้องได้รับหนังสือร้องเรียนจาก นางผณิตรา ภัคเกษม และคณะ ว่าพระราชบัญญัติ ชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้เสนอ คำร้องเรียนขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ เสนอเรื่อง พร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ในพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ มีบทบัญญัติบางประการที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อสตรี เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิของหญิงให้เท่าเทียมกับชาย

๒) พระราชบัญญัติดังกล่าวมีบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คือ มาตรา ๑๒ ที่บัญญัติ ให้ “หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี” ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ ที่บัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองในกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัด ต่อรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๘๐ รัฐต้องคุ้มครอง และพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็น ปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

๓) ผู้ร้องได้พิจารณาพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ที่บัญญัติให้ “หญิงมีสามี ให้ใช้ชื่อสกุลของสามี” นั้นแล้วเห็นว่า บทบัญญัติของมาตรา ๑๒ ทำให้หญิงมีสามี ต้องถูกจำกัดสิทธิในการใช้ชื่อสกุล โดยต้องถูกบังคับให้ใช้ชื่อสกุลของสามี อันเป็นการบัญญัติที่ก่อให้เกิด ความไม่เสมอภาคทางกฎหมายระหว่างชายและหญิง ทำให้หญิงไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับชาย เพราะ เป็นการบังคับแต่หญิงที่มีสามีให้ใช้ได้เฉพาะชื่อสกุลของสามีเท่านั้น จึงทำให้หญิงมีสามีไม่มีอิสระในการ เลือกใช้ชื่อสกุล ซึ่งแตกต่างกับชายที่ไม่ได้ถูกจำกัดในการใช้ชื่อสกุลในกรณีที่มีภรรยาไว้แต่อย่างใด ทำให้เห็นได้ว่าหญิงมีสามีไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับชายที่มีภรรยา ดังนั้นจึงเห็นว่าการที่พระราชบัญญัติ ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ บัญญัติให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามี เป็นการขัดหรือ แย้งกับมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒. ความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ยื่นหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ สรุปข้อดี-ข้อเสีย กรณีให้หญิงมีสามีมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนเองได้ ดังนี้

๒.๑ ข้อดี

- ๑) ทำให้ครอบครัวที่มีแต่บุตรสาวสามารถดำรงไว้ซึ่งชื่อสกุลของตนเองได้
- ๒) เปิดโอกาสให้หญิงที่ไม่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลของสามี เนื่องจากสามีเป็นคนต่างด้าว หรือชื่อสกุลของตนเองมีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป สามารถใช้ชื่อสกุลของตนเองได้
- ๓) เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับชายตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ

๒.๒ ข้อเสีย

- ๑) ทำให้บุตรที่เกิดไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดา เพราะบิดาหรือ มารดาใช้ชื่อสกุลที่ต่างกัน และทำให้พี่น้องครอบครัวเดียวกันใช้ชื่อสกุลไม่เหมือนกัน เพราะคนหนึ่ง อาจใช้ชื่อสกุลของบิดา แต่อีกคนหนึ่งอาจใช้ชื่อสกุลของมารดา ดังนั้น พี่น้องสายเลือดเดียวกันอาจใช้ ชื่อสกุลที่ต่างกัน
- ๒) ทำให้ยากแก่การพิสูจน์ตัวบุคคล เพราะมีการแก้ไขชื่อสกุลสลับกันไปมา ทำให้ เกิดความสับสนในชื่อสกุล

๓) เป็นประโยชน์กับบุคคลบางกลุ่ม ไม่เป็นบรรทัดฐาน ระเบียบประเพณีที่ดงาม แก่สังคมส่วนรวม ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ของหญิงให้มีสิทธิเท่าเทียมกับชาย อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดกับบุตร ซึ่งไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใด หรือบุตรแต่ละคนอาจจะใช้ชื่อสกุลต่างกัน สถานภาพในครอบครัวอาจขาดความกลมเกลียว เป็นหนึ่งเดียว ถ้าต่างฝ่ายต่างต้องการให้บุตรใช้ชื่อสกุลของตน

๓. ความจำเป็นในการต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุลระบุเฉพาะเจาะจงลงไป เพื่อจะให้รู้ว่าใครเป็นใครนั้น พิจารณาจากความจำเป็นดังนี้

๑) ในประวัติศาสตร์ชาติไทย สมัยก่อนสังคมยังไม่สลับซับซ้อน จำนวนประชากรยังไม่มาก รัฐจัดให้มีการขึ้นทะเบียนไว้เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงของบุคคลทุกคนภายในรัฐ โดยระบุชื่อตัว ชื่อพ่อ ชื่อแม่ อยู่บ้านไหน เพื่อความสะดวกในการระดมพล

๒) ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อมิให้เกิดความเข้าใจผิดในตัวบุคคล เมื่อติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการคมนาคมที่สะดวกสบายกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้ ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย หากได้มีการจำแนกตัวบุคคลเป็นระบบมีมาตรฐาน

๓) ในทางชาติพันธุ์วิทยา การจำแนกตัวบุคคลแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละบุคคลว่า บุคคลนั้นมีชื่อตัว ชื่อสกุลว่าอะไร หากรู้ว่าบุคคลที่จะสมรสด้วยมีชื่อสกุลเดียวกัน ก็ควรหลีกเลี่ยงไม่ควรจะสมรสกัน

๔) ในการใช้สิทธิและกำหนดหน้าที่ของบุคคล การจำแนกตัวบุคคลแต่ละคนในชุมชน ก็เพื่อประโยชน์แก่การใช้สิทธิและหน้าที่ บุคคลจึงต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุล และชื่อบุคคลต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะโดยปกติมนุษย์มีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่หากให้มนุษย์ใช้ความมีเสรีภาพดังกล่าว อาจจะเป็นการรบกวนต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อมหาชนได้ จึงเป็นความจำเป็นที่การจำแนกตัวบุคคลจะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่จะมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาละเมิดโดยการเอาชื่อตัว ชื่อสกุลของบุคคลไปใช้ในทางที่เสื่อมเสีย ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องให้ผู้ละเมิดระงับการใช้ชื่อตัว ชื่อสกุลนั้นได้

๔. ความจำเป็นในการใช้ชื่อสกุลของประเทศไทย

๔.๑ ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ คนไทยไม่มีชื่อสกุล เมื่อสังคมเจริญขึ้น มีการขยายตัวของประชากรเพิ่มขึ้น การไม่ได้กำหนดให้ราษฎรมีชื่อสกุลนั้น สร้างความยุ่งยากด้านการปกครอง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริ ให้ตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕

ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “...จะมีบัญญัติวิธี จดทะเบียนรถคนเกิดคนตายแลทำงานสมรส ให้เป็นการมั่นคงชัดเจนสืบไป แลวิธีจดทะเบียนนี้ยอม อาศรัยสอบสวนดำหนิรูปพรรณสัณฐานบุคคล แลเทือกเถาเหล่ากอสืบมาแต่บิดามารดาใด ให้ได้ความ แม่นยำ...”

๔.๒ สำหรับในด้านกฎหมายนั้นพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๕๕๖ มาตรา ๕ ให้ความหมายว่า

“ชื่อสกุลเป็นชื่อประจำวงศ์สกุลซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่บิดาถึงบุตร” เจตนาของพระองค์ ได้วางหลักฐานของการสืบสกุลโดยถือเอาสายสัมพันธ์ทางบิดาผู้ให้กำเนิดแต่ฝ่ายเดียวแต่ถ้ามีปัญหาพิเศษ เช่น ไม่มีบุตรสืบสายโลหิต จะหาบุคคลใดสืบสกุลแทน ไม่สมควรใจใช้สกุลเดิมของตนก็ทรงมีแนวทาง ให้ทำได้โดยไม่บีบบังคับ ชื่อสกุลของไทยจึงมีความหมายเหมือน Family Name ของประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ซึ่งมีจุดประสงค์จำกัดให้ใช้ร่วมกันเฉพาะที่เป็นญาติสืบสายโลหิต ซึ่งต่างจากการใช้ “แซ่” ของจีน ที่ต้องการรวมกันเป็นพรรคเป็นพวกเพื่อความมั่นคง

๔.๓ หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับชื่อตัว ชื่อสกุลฉบับแรกแล้ว ก็มีพระราชกำหนดขนานนามสกุลเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๕๖๕ และต่อมารัฐสภาได้ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชื่อตัว ชื่อสกุล อีก ๓ ฉบับ คือพระราชบัญญัติขนานนามสกุล (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๘๑ โดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พุทธศักราช ๒๕๘๔ ทำให้หลักการสำคัญเปลี่ยนแปลงไปคือ การใช้ชื่อสกุลของหญิงที่มีสามีจากที่เคยให้สิทธิหญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลเดิมของตนเองได้มาเป็นการบังคับให้ใช้ชื่อสกุลของสามีอย่างเดียว และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งมีรายละเอียดคล้ายคลึงกับฉบับปี พ.ศ. ๒๕๘๔ แตกต่างกันในเรื่องการให้สิทธิแก่ประชาชนสามารถอุทธรณ์คำสั่งต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ และได้ใช้ สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อวินิจฉัย

๑. สิทธิการใช้ชื่อสกุลเป็นสิทธิในความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ จากบทบัญญัติ มาตรา ๓๐ กล่าวได้ว่าวรรคหนึ่ง เป็นหลักความเสมอภาคทั่วไป วรรคสอง เป็นหลักความเสมอภาค เฉพาะเรื่อง วรรคสาม เป็นหลักมิให้มีการเลือกปฏิบัติ และวรรคสี่ เป็นข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาค ที่รัฐธรรมนูญให้กระทำได้

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคสอง ที่บัญญัติให้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน อันเป็นหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง ซึ่งมีหลักในการพิจารณาว่า ถ้าข้อเท็จจริงเดียวกัน ต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์เดียวกันจึงจะเสมอภาค เช่น ผู้ชายทุกคนต้องถูกเกณฑ์ทหารเหมือนกัน และข้อเท็จจริงต่างกัน ต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์ที่ต่างกันจึงจะเสมอภาค เช่น หญิงและชายมีสภาพร่างกายที่แตกต่างกัน กฎหมายจึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร โดยกฎหมายที่แตกต่างกันนี้ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ด้วย กล่าวคือ มีเหตุผลที่สมเหตุสมผล ดังนั้น ถ้าข้อเท็จจริงเดียวกัน แต่ปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์ต่างกัน ถือว่าไม่เสมอภาค หรือข้อเท็จจริงต่างกัน แต่ปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์เหมือนกัน ก็ถือว่าไม่เสมอภาค

๒. เมื่อการใช้ชื่อสกุลเป็นสิทธิในเรื่องความเสมอภาคแล้ว ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไป คือ ถ้อยคำมาตรา ๑๒ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่ จึงต้องพิจารณาจากเนื้อหาของบทบัญญัติว่า กฎหมายฉบับใดละเมิดต่อหลักความเสมอภาคหรือไม่ โดยพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมาย ดังนี้

(๑) กฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดให้มีการปฏิบัติแตกต่างกันไปสำหรับข้อเท็จจริงที่มีสาระเหมือนกันหรือไม่

(๒) การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันนั้นให้เหตุผลตามรัฐธรรมนูญได้สมเหตุสมผลหรือไม่

๒.๑ เมื่อพิจารณามาตรา ๑๒ แล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มีสาระสำคัญ คือ ต้องการให้มีการแสดงเทือกเถาเหล่ากอ และความต้องการให้สะดวกรวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ในการจดทะเบียน การขอเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล และการขอร่วมชื่อสกุล เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติชื่อนานนามสกุล ฯ ที่เป็นรากฐานของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในสาระสำคัญแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้มีจุดประสงค์ให้คนไทยทุกคนต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล ซึ่งเป็นการแสดงเทือกเถาเหล่ากอเป็นหลัก มิได้มีจุดประสงค์หรือแสดงถึงความแตกต่างในทางกายภาพ และทางหน้าที่ที่มีผลมาจากความแตกต่างทางเพศ อันทำให้มีการปฏิบัติให้แตกต่างกันระหว่างหญิงกับชายในการใช้ชื่อสกุล อีกประการหนึ่งการให้เหตุผลทางประเพณีวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิตอย่างเดียวตามที่อ้างนั้นก็ไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากไม่มีความแตกต่างอันเป็นสาระสำคัญระหว่างชายและหญิง อันเป็นเหตุผลของการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันได้แม้ว่าชื่อสกุลของฝ่ายชายจะแสดงถึงความเป็นเอกภาพของครอบครัวก็ตาม” ดังนั้น มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้มีการกำหนดให้ปฏิบัติแตกต่างกันในข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน จึงขัดกับหลักความเสมอภาค

๒.๒ การตรวจสอบเนื้อหากฎหมาย มาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ กับหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ พบว่า ไม่มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ การปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายนี้ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักความเสมอภาค เฉพาะเรื่อง ตามที่มาตรา ๓๐ วรรคสอง บัญญัติ และไม่มีลักษณะที่จะเป็นข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามมาตรา ๓๐ วรรคสี่ นอกจากนี้ยัง ไม่มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องอันได้แก่

(๑) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๘ ที่บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพที่จะใช้นาม (ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล) อันชอบที่จะใช้ได้ トラบใดที่มีได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

(๒) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๑ ที่บัญญัติให้บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่ไม่ปรากฏบิดา บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา และ

(๓) มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ที่บัญญัติให้มีสิทธิขอตั้งชื่อสกุลใหม่ได้ โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นฝ่ายชายหรือหญิง

กล่าวคือ กฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น บัญญัติรับรองว่าการเลือกใช้ชื่อสกุลเป็นสิทธิส่วนตัวของบุคคลที่มีได้แบ่งแยกชายหรือหญิง ซึ่งสิทธิส่วนตัวนี้ เจ้าของสิทธิจะสละสิทธินั้นๆ หรือไม่ ต้องเป็นไปตามหลักความยินยอม มิใช่โดยการตรากฎหมายบังคับ เพราะเหตุแห่งความสัมพันธ์ในครอบครัว

การให้สิทธิหญิงมีสามีสามารถใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ จึงเป็นการยืนยันถึงวัฒนธรรมอันดีและความเสมอภาคในสังคมไทย คือถือเอาเทือกเถาเหล่ากอของบิดาเป็นหลัก และถือว่าเป็นความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง ในการแสดงเทือกเถาเหล่ากอของตน เป็นไปตามหลักในการพิจารณาความเสมอภาคที่ว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกันจะต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์อันเดียวกันจึงจะเสมอภาค” กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจุดเริ่มต้นของชีวิต พบว่าในอสุจิของบิดาจะมีโครโมโซมทั้งเพศชายและเพศหญิง เมื่อผสมกับไข่ของมารดาซึ่งมีแต่โครโมโซมเพศหญิงเกิดการปฏิสนธิโครโมโซมของบิดาจึงเป็นหลักในการกำหนดเพศเมื่อคลอดออกรอดเป็นทารกแล้ว ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทารกนั้นย่อมเป็นบุตรของบิดาและมารดา จึงมีสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของบิดาเพื่อแสดงถึงเทือกเถาเหล่ากอมาตั้งแต่เริ่มต้น คือ คลอดแล้วออกรอดเป็นทารก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ และเป็นสิทธิที่ได้มาโดยกำเนิดทั้งชายและหญิง การที่กระทรวงมหาดไทยอ้างว่าถ้าให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลเดิมได้ จะทำให้บุตรที่เกิดไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดาจึงเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะบุตรจะต้องใช้ชื่อสกุลของบิดาไปจนกว่าจะสละสิทธิไปใช้ชื่อสกุลอื่น เช่น เปลี่ยนชื่อสกุล หรือใช้ชื่อสกุลของมารดาเมื่อไม่ทราบว่า

บิดาเป็นผู้ใด การให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ จึงเป็นการยืนยันถึงสิทธิในการแสดงเทือกเถาเหล่ากอของหญิงนั้นที่ได้มาแต่กำเนิด คือการเป็นบุตรของบิดามารดา การบังคับให้หญิงมีสามีไปใช้ชื่อสกุลของสามี จึงเท่ากับเป็นการบังคับให้หญิงนั้นสละสิทธิที่มีมาโดยกำเนิดของตนเองและทำให้ดูเหมือนว่าหญิงนั้นมีเทือกเถาเหล่ากอมาจากทางด้านสามี

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายและข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าถ้อยคำของมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื้อบุคคล ฯ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ว่าด้วยหลักความเสมอภาค ด้วยเหตุที่ว่าความแตกต่างระหว่างเพศไม่เป็นสาระสำคัญ ที่ทำให้ต้องปฏิบัติแตกต่างกัน เมื่อกฎหมายมีความประสงค์ให้บุคคลทุกคนมีชื่อสกุล ทั้งหญิงและชายจึงต้องเสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ในมาตรา ๓๐ ดังนั้น เมื่อไม่มีเหตุผลที่รับฟังได้ว่า เหตุใดจึงปฏิบัติแตกต่างกันในข้อเท็จจริงที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน จึงถือว่าขัดกับหลักความเสมอภาคที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และไม่ปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมของสังคมไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ